OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

9.11.2022

Demokratia- ja julkisoikeusosasto
Julkisoikeuden yksikkö
Lainsäädäntöneuvos Elina Nyholm

Ympäristövaliokunnalle

Oikeusministeriön lausunto ympäristövaliokunnalle hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi ilmastolain muuttamisesta (HE 239/2022 vp)

Eduskunnan ympäristövaliokunta on pyytänyt oikeusministeriöltä kirjallista asiantuntijalausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi ilmastolain muuttamisesta (HE 239/2022 vp).

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi ilmastolakia siten, että lakiin lisättäisiin säännökset kunnan ilmastosuunnitelmista sekä ilmastolain mukaisesta muutoksenhausta. Esityksen tavoitteena on edistää ilmastolain tavoitteiden toteutumista ja vahvistaa kuntien ilmastotyötä sekä edistää oikeusturvan toteutumista. Ehdotettu sääntely täydentäisi ilmastolain kokonaisuudistusta.

Oikeusministeriö toteaa oman toimialansa kannalta merkityksellisten seikkojen osalta, että esityksen tavoite on kannatettava ja että esitys on huolellisesti valmisteltu. Oikeusministeriö on osallistunut esityksen työstämiseen valmisteluvaiheessa ja oikeusministeriön valmistelun aikana esittämät huomautukset on otettu pääosin huomioon esityksessä.

Oikeusministeriö huomauttaa kuitenkin seuraavaa:

Postiosoite
Postadress
Oikeusministeriö
PL 25
FI-00023 Valtioneuvosto
Finland

Käyntiosoite
Besöksadress
Eteläesplanadi 10
00130 Helsinki
Finland

Puhelin
Telefon
0295 16001
Internat.
+358 295 16001

Faksi
Fax
09 160 67730
Internat.
+358 9 160 67730

S-posti, internet
E-post, internet
kirjaamo.om@gov.fi
www.oikeusministerio.fi
www.justitieministeriet.fi

Muutoksenhakuoikeus ilmastopolitiikan suunnitelmaa koskevasta valtioneuvoston päätöksestä

Esityksen mukaan nykytilassa on oikeudellisesti epäselvää, ovatko ilmastopolitiikan suunnitelmat valituskelpoisia ratkaisuja vai eivät. Tämän vuoksi esityksessä ei ole voitu yksiselitteisesti arvioida sitä, onko esimerkiksi asianosaisten piirin säätäminen yleislaista poikkeavalla tavalla tosiasiallinen kavennus muutoksenhakuoikeutettujen piiriin vai ei.

Esitysluonnoksen mukaan muutoksenhakuoikeus on vain sellaisella asianosaisella tai yhdistyksellä, jota ilmastonmuutoksen tai sen hillitsemisen vaikutukset tai siihen sopeutuminen voivat erityisellä tavalla koskea, ja lisäksi muutoksenhakijan on oma-aloitteisesti esitettävä tästä valitusoikeuden perusteena olevasta erityisestä syystä selvitystä.

Yleislainsäädännön eli oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain mukaan muutoksenhakuoikeus on asianosaisella ilman erityistä selvitysvelvollisuutta valitusoikeuden perusteesta. Lisäksi jos valitusoikeus on epäselvä, on hallintotuomioistuimen varattava muutoksenhakijalle tilaisuus täydentää valitustaan valitusoikeuden perusteen osalta.

Oikeusministeriö toteaa, että asianosaisten tai yhdistysten tai muiden tahojen valitusoikeuden rajaaminen siihen, jota ilmastonmuutoksen tai sen hillitsemisen vaikutukset tai siihen sopeutuminen voivat erityisellä tavalla koskea, ei välttämättä lievennä tulkinnanvaraisuutta siitä, kenelle muodostuu valitusoikeus suhteessa ilmastopolitiikan suunnitelmiin. Asiassa voisi vielä harkita, onko ilmastolaissa perusteltua säätää valitusoikeudesta tältä osin yleislaista poikkeavalla tavalla ja onko valitusoikeuden osoittamiseen tarpeen liittää erityisiä, yleislainsäädäntöön verrattuna ankarahkoja selvitysvelvollisuuksia. Lisäksi asiassa olisi syytä varmistua vielä siitä, että valitusoikeuden rajaaminen esitetyllä tavalla ei ole vastoin Århusin sopimuksen 9 artiklassa taattua muutoksenhakuoikeutta.

Alkuperäiskansa saamelaisten oikeuksien huomioon ottaminen kunnan ilmastosuunnitelmien osalta saamelaisten kotiseutualueella

Esityksessä säädettäisiin saamelaiskäräjille ja kolttien kyläkokoukselle muutoksenhakuoikeus valtakunnallisista ilmastosuunnitelmista. Oikeusministeriö pitää tätä perusteltuna. Kuitenkin kunnan ilmastosuunnitelmien osalta valitusoikeus esitetään rajattavaksi kuntalain mukaisesti asianosaisiin ja kunnan jäseniin. Esityksen perustelujen mukaan kunnan ilmastosuunnitelman paikallisen luonteen vuoksi tämä olisi tarkoituksenmukaista.

Oikeusministeriön näkemyksen mukaan kunnan ilmastosuunnitelmilla voi olla saamelaiskäräjistä annetun lain (974/1995) 4 §:ssä määritellyn saamelaisten kotiseutualueen kunnissa vaikutuksia saamelaisten perustuslailla turvattuun oikeuteen ylläpitää ja kehittää kieltä ja kulttuuriaan. Lisäksi kunnan ilmastosuunnitelmilla voi olla vaikutuksia kolttaväestön ja -alueen elinolosuhteiden ja toimeentulomahdollisuuksien edistämiseen sekä kolttakulttuurin ylläpitämiseen ja edistämiseen kolttalain (253/1995) 2 §:ssä määritellyllä koltta-alueella. Tämän vuoksi valitusoikeutettujen piiriä kunnan ilmastosuunnitelmien osalta tulisi täsmentää saamelaisten kotiseutualueella ja koltta-alueella saamelaisten oikeuksien turvaamiseksi. Lisäksi voisi olla perusteltua säännellä nimenomaisesti saamelaiskäräjien ja kolttien kyläkokouksen osallisuudesta kunnan ilmastosuunnitelmien valmisteluun saamelaisten kotiseutualueella ja koltta-alueella.